

УДК 581.526.42

**ОЦІНКА ЯЛИНОВОГО ДЕРЕВОСТАНУ ЗАПОВІДНОГО
УРОЧИЩА «ГРЕГІТ»**

Легета У.В., Москалик Г.Г.

Інститут біології, хімії та біоресурсів Чернівецького
національного університету імені Юрія Федьковича
E-mail: u.legeta@chnu.edu.ua; g.moskalyk@chnu.edu.ua

Лісові формації як геологічно найдавніший і найпродуктивніший тип рослинності відіграють пріоритетну екологічну роль в еволюції біосфери та підтриманні її природного стану [2]. Природність лісових екосистем – запорука стійкості та стабільності [1]. Лісовий покрив Карпат глибоко перетворений виробничою діяльністю минулих століть. Змінилась лісистість, вікова та видова структура екосистем. Основоположник лісівництва Г. Ф. Морозов стверджував, що сталість у користуванні лісом має на увазі комплексність у проведенні заходів; всім відомий його вислів «рубка – це синонім відновлення». Але не всі звертають увагу на його роз'яснення: «користування лісом має бути так організовано, щоб в самому процесі користування містилися моменти створення лісу – треба так рубати, щоб вже під час рубки, в крайньому випадку одразу після неї, ліс виростав знову».

Як відомо, ліси України за екологічним і соціально-економічним значенням та залежно від основних виконуваних ними функцій поділяють на чотири основні категорії: 1) ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення; 2) рекреаційно-оздоровчі; 3) захисні ліси; 4) експлуатаційні ліси (Лісовий кодекс України, ст. 39) [3].

Мета роботи – проведення моніторингу корінного ялинового деревостану на території заповідного урочища «Грегит».

У якості моделі експерименту обрано типовий смерековий деревостан Космацького лісництва державного підприємства «Кутське лісове господарство». Дослідження проводили протягом 2014 – 2018 рр. Пробна ділянка розташована в заповідному урочищі «Грегит», територія якого входить до НПП «Гуцульщина».

За результатами проведених досліджень описана формула видового складу досліджуваної ділянки за ярусами, що включає: вид/кількість, вік (роки), бонітет, повнота, висота (м) та запас деревостану (м³/га). Так, ялиновий деревостан на території заповідного урочища «Грегіт» представлений трьома ярусами:

I - 10 Ял; 100 – 145 роки; II; 0,83; 30 м; 640,5 м³/га;

II - 10 Ял; 80 – 100 роки; III; 0,08; 23 м; 42,5 м³/га;

III - 10 Ял; 80 – 100 роки; II; 0,01; 17 м; 2,5 м³/га.

На досліджуваній території деревостан знаходиться у верхній частині схилу на висоті 1334-1360 м н.р.м., що є границею високогірного та субальпійського поясів. Запас деревостану досліджуваної ділянки в цілому складає 685,5 м³/га. Середній діаметр деревостану становить 36,8 см, а середня висота – 28,9 м. Кількість дерев – 491 шт./га, площа поперечного перетину – 51,3 м². За вертикальною просторовою структурою деревостан багатоярусний.

Проективне покриття трав та мохів даної території складає 95 % і представлено 29 видами трав та 3 видами мохів. Видовий склад та їх проективне покриття представлений такими видами: ожина волосиста (*Luzula pilosa* (L.) Willd.) 15 %, ожина лісова (*Luzula sylvatica* (Huds.) Gaudin) – 15 %, щитник шартрський (*Dryopteris cartusiana* (Vill.) H.P. Fuchs) – 20 %, щитник ланцетногребнястий (*Dryopteris lanceolata-cristata* (Vill.) H.P. Fuchs) – 20 %, підбілик альпійський (*Homogyna alpina* (L.) Cass.) – 15 %, квасениця звичайна (*Oxalis acetosella* L.) – 25 %.

За таксаційними даними та просторовою структурою аналізоване угруповання можна віднести до деревостану, який автоматично зберігає свою стабільність з незначними елементами прихованого природно-обумовленого ризику порушення стабільності, що пояснюється наявністю прогалин та відповідно незначним ступенем зімкнутості. Стабільність даного угруповання зумовлена передусім відсутністю лісівничих втручань, свідченням чого є збереження цілісності його структури з мінімальним ризиком територіальної деструкції. Носіями стабільності та постійності стану є прямі (вертикальні) стовбури та здорові дерева. Нахилені дерева на ділянці трапляються досить рідко. На думку Шпарика Ю. С., заходи з ведення лісового господарства мають плануватися за типом

деревостану (головною породою), що дає змогу уникнути помилок під час їх проведення; особливо зараз це важливо з причин масового всихання ялини, скорочення її ареалу та зменшення формового різноманіття [4].

Отже, досліджуваний природний чистий ялиновий ліс є складною природною саморегулюючою екосистемою, що формувалась впродовж 150 років з вираженими віковими спектрами, деревостан розміщений у трьох ярусах, є високобонітетним, різновіковим.

1. Парпан Т.В. Біоекологічні засади підтримання стабільності гірських лісових екосистем Українських Карпат / Т.В. Парпан / Вісн. Дніпропетр-ий нац. ун-ту. – Серія: біологія, екологія. – Дніпро, 2016. – Вип. 24 (2). – С. 371 – 377.
2. Стефурак Ю.П. Природно-ресурсний потенціал та соціально-економічні передумови розвитку гірських територій Косівського району Івано-Франківської області / Ю.П. Стефурак / Наук. вісн. нац. ун-ту Біоресурсів і природокористування України. – Серія: економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – К.: ВС НУБІП України, 2011. – Вип. 163, ч. 12. – С. 235 - 242.
3. Шпарик Ю. С. Заходи з ведення природоохоронного законодавства в лісах НПП «Гуцульщина» / Ю. С. Шпарик, В. П. Лосюк / Наук. праці Лісівничої академії наук України: збірник наук. праць – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2014. – Вип. 12. – С. 194 – 200.
4. Шпарик Ю. С. Всихання ялиників на північно-східному мегасхилі Українських Карпат / Ю. С. Шпарик, Т. В. Парпан, П. Я. Слободян, Т. І. Савчин, В. Я. Буній // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – 2013. – Вип. 23.5. – С. 141-147.